

УДК 114.029.3

*М.В. Колінько,
доцент кафедри філософії
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ТОПОС ЯК ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТОПОЛОГІЇ

Інтерес сучасної філософії до просторової структуризації буття і механізмів включення суб'єкта в соціально-просторові ландшафти актуалізує застосування топологічної методології до дослідження соціокультурних феноменів. Топологічна методологія потребує ретельного розгляду базового поняття *топос*, яке доволі часто зустрічається у наукових текстах, вживається у філософії, логіці, риториці, літературі, математиці. Про популярність цього поняття сьогодні говорять не лише наукові праці, а й ідентичні назви журналів та фестивалів. Вважається, що у сучасний соціально-філософський тезаурус *топос* увійшов із математичної термінології. Фізико-математичний напрям дослідження топології представлений Н.Бором, Л.Брауером, Л.Ейлером, Г.Кантором, А.Пуанкаре, Ф.Хаусдорфом. Екстраполяцію принципів топології у сферу соціального буття здійснено Дж. Ло, П.Бурд'є, Ж.Дельозом, Ж.Деріда, М.Гайдеггером, М.Фуко. Філософські розвідки вітчизняних науковців С.Б. Кримського, М.В. Поповича, А.П. Артеменко, В.В. Гусаченко, О.А. Довгополової, В.І. Палагути сприяли формуванню топологічного підходу до проблеми ідентичності. Топос як соціально-топологічний параметр, просторовість, тілесність сучасного світу стали предметом розгляду українських дослідників Г.А. Валенси, О.Є. Гомілко, В.Л. Іващенко, Н.В. Лепської.

Історико-філософський аналіз засвідчує, що поняття *топос* має глибоке коріння у філософській культурі, від часів античності. Але розмита семантизація і багатозначність призводить до невизначеності і помилок у його використанні. Різноманіття ін-

терпретацій перетворює топос на ресурс, філософський зміст якого залишається непроясненим. Затемнення термінології пов'язано із сучасною тенденцією до міждисциплінарних підходів та поєднанням різних наукових парадигм, саме тому топос як категорія має рухомі межі. Незрозумілість закладена ще Арістотелем, коли він актуалізував різні відтінки та зміст терміна *топос* залежно від практичної користі і вироблення робочого інструментарію у своїх творах «Фізика», «Топіка» і «Риторика». Починаючи з античності, *topos* означав «місце», «загальне місце». Це могло бути місце у прямому значенні – географічний простір (наприклад, міська площа, селище, околиця), а також у переносному сенсі – «риторичне» або «діалектичне місце», «загальне місце». Термін *topoi* Арістотель використовував як метафору для характеристики «місць», де оратор може знаходити аргументи відповідно до даної теми.

У класичній риторичній традиції топос застосовувався в одному з п'яти канонів риторики – інвенції. Інвенція, завданням якої був вибір теми і підготовка до написання промови, пропонувала послідовну програму дій, заздалегідь розроблену систему понять – «ловчу мережу» для ідей, що важко усвідомлюються. Ця понятійна «решітка» становила набір топосів. Можна сказати, що топоси у такому розумінні надають дорожню карту, визначають відправну точку для обговорення певної проблеми і вирішення труднощів. Як вважав Арістотель, у топосах («загальних місцях») узагальнена мудрість суспільства, вона оформлена як загальні смисли і значення, в яких можуть розміщуватися конкретні події і ситуації. Вони розташовуються, класифікуються і організовуються за належними місцями в людському розумі, звідки потім можуть бути отримані різні аргументи, способи пошуку міркувань, окреслені перспективи аналізу явищ. Топос привертає нашу увагу до необхідності змістовного висловлювання. Думка з певної проблеми формується не стихійно і безпідставно, а спирається на поняття, теми і максими, що широко

використовуються в культурному середовищі, підтверджені соціальним досвідом і закріплені в культурній пам'яті. У полі просторових уявлень топоси сприяють формуванню різних буттєвих конфігурацій, пов'язаних з конкретним типом місцевості, ландшафту, території (приватної або публічної, міської чи сільської, сакральної або профанної і так далі).

У трактаті «Фізика» Арістотель визначає місце через просторовість існування явищ та речей. У нього немає категорії простору, категорія місця розкриває простір через тілесність: місце, що заповнюється будь-яким тілом, характеризує просторові відношення. Місце, що позбавлене тіла, Арістотель визначає як порожнечу. Зіставляючи топос і тіло в онтології Арістотеля, український дослідник А.П. Артеменко доходить висновку, що можна позначити топос через поняття порожнечі, «тобто топос може існувати без прив'язки до тіла, але така прив'язка суттєво змінює властивості тіла» [2, 82]. Далі він підкріплює цю ідею ствердженням Арістотеля про те, що місце не зникає, коли гинуть речі, які його займають, але річ змінюється, коли змінюється її місце. Воно визначається взаємним розміщенням речей, взаємовідношенням об'єкта та його оточення. Річ залежить від топосу (місця розташування), зміна оточення змінює її властивості. Так, наслідуючи логіку топологічного дослідження А.П. Артеменко, ми виокремлюємо *перший* важливий аспект: «Встановлена відповідність речі та топосу є виявленням природи аналізованого предмета» [2, 83].

Другий аспект топології, що його винесено з дослідження А.П. Артеменка, – топос, розглядається як межа. Твердження Арістотеля про те, що «місце визначається через межування окремих предметів, або більше – це і є саме межування, що встановлюється співпричетністю речі й оточення» [2, 83] доречно зіставити з міркуваннями Платона, який у «Тімеє» ототожнював поняття «місце» із простором. Усвідомлюючи, що ми знаходимося в «полоні інтерпретаційних мереж», ми скористаємось інтерпретацією Ж.Деріда і спробуємо виявити смисл топосу як

межі, запропонований давньогрецькою філософією. У Платона є дві дефініції для позначення місця: *топос* і *хора*. В обох укладається топологічний сенс, який необхідно вловити, пропонуючи сучасний концепт розуміння топосу. Хора позначає «особливе місце, проміжок, який зберігає асиметричне відношення з усім, що в ній» [5, 182], так званий третій рід між чуттєвим і розумоосяжним світами. Платонова хора – це порубіжжя, але не стіна між двома світами (чуттєвим і надчуттєвим), а фіксація приналежності відразу до двох світів, місце не лише диференціації і роз'єднання, а й сполучення двох світів. Через хору стають можливими процеси внутрішньої організації і трансформації в інший світ. Вона – по обидві сторони протилежності, однак, «залишаючи місце опозиції, сама вона може не підкорятися ніякому поваленню» [5, 142].

Топологічну стратегію наочно демонструє в «Тімеє» Сократ. Він є топологічним місцем запитування. Він, як втілення буття-між, створює навколо себе смислову напругу, яка поширюється на прилеглі території. Як зауважив Ж.Деріда, «Сократ – це не хора, але він на неї дуже схожий, якби вона могла бути кимось або чимось» [5, 164]. Стратегія Сократа здійснюється, виходячи з деякого не-місця, і таке його розташування спантеличує. Він відносить себе до поетів і софістів, що «звикли мандрувати з міста в місто і ніде не заводять власного дому» [7, 20]. Здійснюючи обманний хід, він поміщає себе до лав тих, «хто прикидається». Ця відсутність власного місця у мандрівних поетів і софістів визначається з точки зору жителів поліса, місцеположення яких «на стороні істинного логосу, філософії та політики. Я звертаюся до вас з вашого місця, щоб сказати, що у мене немає місця. Тільки ви маєте місце і можете дійсно стверджувати одночасно місце і не-місце, ось чому я передаю вам слово» [5, 160]. Симулякр такого вилучення Ж.Деріда пояснює грою на приналежності до власного місця, яке гарантує істинність логосу спільноти, яка на цій території проживає. Топос не є абстракцією

мисленнєвого простору, «місце зайняте чимось... місцем проживання, зазначеним місцезнаходженням, рангом, посадою, позицією», а «призначення місця» топосу підпорядковується «критерію відповідності місця геносу місцю власному» [5, 161, 163]. Тобто топоси прив'язані до картини світу культурної спільноти. За Платоном, топос визначав землі за межами поліса, що належали громадянам міста (арістос). Громадяни поліса ідентифікувалися як власники землі за його межами, ззовні. Саме наявність територіального розмежування визначала полісну спільність громадян.

Сенс концентрується «не в центрі, а на межах речі, де здійснюється зустріч з іншим» [3, 39], тому рамка, межа місця в осмисленні топосу робить його базовим поняттям топологічної методології. Межі не є самодостатніми, а визначаються у ставленні до іншого простору, як перехід з одного простору в інший. Свій сенс межа знаходить у ситуації поділу/з'єднання чогось прилеглого, розриві тотожності, зіткненні домашнього й чужого, їх взаємопереході. Рухливість межі, що відзначають чимало дослідників (А.П. Артеменко [2], О.В. Боровкова [3], К.Дарем [12], Г.Хазагеро [9]), запобігає передчасному руйнуванню топосу і не дає йому можливості застаріти, оновлює бачення речей. Як відзначає К.Дарем, доповнення нових властивостей речі у вигляді інтерпретації дає змогу «відкрити нові можливості без пошкодження старих, розглядаючи старі відповіді з нових точок зору, і дає змогу дати старим відповідям новий поворот» [12, 30]. Інтерпретація, не руйнуючи смислове ядро досліджуваного феномена, поповнює знання про нього, пропонуючи нові факти. Якщо ж нова інтерпретація руйнує рамки сенсу, можливо, варто відмовитися від старої точки зору. Таким чином, топос завжди привертає увагу дослідника, змушує коригувати топічний простір. Він завжди є певною межею об'єкта дослідження – не певною річчю, не тим, що відмежовано, а її рамкою, що позначає контексти й оточення об'єкта. Як окремість, він стає дійсністю, «якої набуває річ. Місце, визначене як межування, надає змогу бути речі єди-

ній в дійсності» [2, 84]. Цей дуже важливий аспект розуміння топосу – відношення можливості та дійсності – розглядається у аристотелевій «Фізиці» (кн. 4, гл. 5): «Одні предмети займають місце у можливості, інші ж у дійсності» [1]. Об'єкт як частина змін та перетворень займає місце у можливості. Його «переміщення, зміна оточення, вияв своїх властивостей у різних оточеннях» [2, 84] характеризується як можливість, водночас топос – це дійсність речі, він подається як «місце з'єднання, що, з одного боку, виокремлює річ, а з іншого – влітає її в систему загального розташування предметів і явищ. Це межа загального й окремого, де кожне з них набуває своїй повноцінності» [2, 84]. Так визначається третій аспект, пов'язаний з існуванням речі у дійсності і можливості. Топос виокремлює річ у дійсності і подає її як частину загальних перетворень (місце у можливості), «вплітає її в систему загального розташування предметів і явищ. Це межа загального і окремого, де кожне з них набуває своєї повноцінності» [2, 84].

У трактаті «Топіка» Арістотель веде розмову про логічні та риторичні контексти топосу. В.П. Москвін здійснив ретельний аналіз і вирізняв такі значення аристотелевого трактування топосу. Перше: правило, закон, аксіома. Тут його сенс перекликається з лат. *consensus omnium* – «пункт загальної згоди». Наводиться відповідне визначення німецького вченого Х.Стеттера: «топос є місцем загальної довіри» [Цит. за: 6, 100], місцем зустрічі і взаєморозуміння у дискурсі. Друге значення – «параметр аналізу, точка зору для виробництва доводів» [6, 101]. Саме це значення, на думку В.П. Москвіна, первинно по відношенню до усіх інших. Етимологія терміна *topos* збігається з грец. *голос*, лат. *locus* – «місце, з якого дивляться на предмет», тобто на аналізовану проблему [6, 101]. Третє значення цього терміна в Арістотеля – «довод, аргумент, софізм». Четверте значення, виявлене в трактаті Арістотеля, – «прийом, фігура», виверт, знайдений за допомогою цієї техніки. У продовження цього трактування у буден-

ному мисленні поширена інтерпретація «загального місця» (топосу) в значенні «заяложений вислів», тобто занадто звичайний, загальновідомий, банальний, опошлений частим вживанням трюїзм. У логіці він свідчить про те, що висловлювання не містить достатньої умови для істинності. Але, маючи конвенціональний характер, топос навіть у такому аспекті – самоочевидного твердження є корисним тим, що відповідає певному сегменту реальності і допомагає досягти найшвидшої згоди в комунікації, тому має цінність у феноменологічних розвідках.

Звичайно, як точка відліку для розвитку судження про предмет, топос спочатку повинен бути виявлений і верифікований. Тому визначення місця зосередження, перетину і розгортання смислів обов'язково пов'язано з встановленням істинності топосу. Ця дослідницька процедура потребує звернення до неklasичних трактувань істини. Маємо на увазі конвенціональну концепцію істини. Тут можна навести приклад висловлювання А.Пуанкаре про геометричні аксіоми, які є конвенціями, тому що вибір здійснюється з усіх можливих угод. Тому «одна геометрія не може бути більш істинною, ніж інша, вона може бути тільки зручнішою» [Цит. за: 11, 51]. Конвенціональні угоди є невід'ємною частиною наукового пошуку, вони забезпечують функціонування науки. У соціальній топології поняття «топос» постає конвенціональним і залежить від зміни умов, що формують і приймають діючі соціальні суб'єкти.

Як загальні положення, топоси організують аргументацію і критичну комунікацію, задають загальну комунікативну структуру розрізнення смислів. Вони є і маркерами для теми, і вихідними точками креативного пошуку вирішення проблеми, і факторами, що беруть участь в організації дискурсивного простору. У соціальній топології існують загальні топоси для позначення характеристик середовища цілої соціокультурної групи або смислових моделей культурного універсума, вони також належать і логіці. Це топоси: частина/ціле, вид/рід, властивість, причина і наслідок, місце, обставина і т.п. Топоси претендують

на універсальність, оскільки використовуються для рішення як окремих завдань, так і загальнологічних проблем. Сучасне прочитання класифікації часткових і загальних топосів Арістотеля подає британський філософ ХХ ст. Стівен Тулмін [13]. Він стверджує, що одні ключові принципові поняття відрізняються від поля до поля, і звідси називаються «поле-залежні», тоді як інші однакові для усіх полів, він називає їх «поле-інваріантними». Часткові топоси, або поле-залежні часткові положення працюють в якості дискурсно-специфічного інструментарію. Загальні топоси, або поле-інваріантні, є положеннями, які отримують громадське визнання, на основі їх істинності обґрунтовуються конкретні аргументи. Це помічає і А.А. Волков, стверджуючи, що загальний топос розглядається «як правильний або істинний усім суспільством, більшістю, особами, компетентними в предметі обговорення, і є основою переконливості аргументів при обговоренні проблем і ухваленні рішень» [4]. Проте не можна назвати топосами будь-які думки, з якими погоджується і які вважає правильними певна комунікативна група. Потрібно, щоб вона приймала їх як ціннісно значущі, пріоритетні. Це означає, що топоси є ціннісно орієнтованими, мають аксіологічні підстави. Вони є своєрідними лінгвістичними прикладами «прецедентного права».

Топос постав дуже актуальним поняттям у сучасній соціології. Спадкоємність арістотелевої ідеї просторовості можна побачити у теорії соціального простору П.Бурд'є, де топос – це місце, яке соціальний агент може займати у соціальному просторі. Буття-у-місці, за П.Бурд'є, визначається диспозицією, яка розуміється як опросторовлення одне одного тіл агентів індивідуальної практики і має назву *топос*. Саме змістовний обмін соціально-філософської та соціологічної концептуалізацій топосу більшою мірою визначає його актуальну і продуктивну для соціокультурних розвідок інтерпретацію. На жаль, чіткого визначення соціологічні словники не надають. Хоча П.Бурд'є ще у ХХ ст.

подавав соціологію як соціальну топологію, більшість соціологічних словників ігнорує поняття «топос». Н.А. Шматко визначає топоси як «локальні соціальні порядки, що підтримуються й відтворюються за участю публічної політики», або «Топоси – структурні одиниці публічної політики, що зумовлюють практики агентів, які входять до них» [10]. Це визначення підкреслює активну позицію топосів, їх приналежність до певного соціального простору, але не висвітлює сучасного рівня розвідок з соціальної топології та не охоплює весь спектр їх участі у соціальних дослідженнях. А.П. Артеменко, узагальнюючи сучасні розвідки, розуміє топоси як соціально конструйовані одиниці соціального простору [2, 231] і «локальні умови формування і розвитку соціальних практик, структур, типів самоідентифікації, а відтак і усвідомленого ставлення до оточення» [2, 232].

Значний шар топологічної теорії надає інформатика. Нелінійні ландшафти електронної комунікації використовують топос для «позначення умов перетину інформаційних потоків і джерел», він був виведений «на рівень технічної схеми, креслення, що пояснює роботу пристроїв, які забезпечують процес обміну інформації» [2, 212]. Цей зміст потім був перенесений на «загальні комунікаційні мережі, що технічно, інструментально структурують і перенацілюють інформаційні потоки, реструктурують соціальні спільноти, змінюють системи виробництва» [2, 212]. Так, детермінанти інформаційного суспільства не лише впливають на уявлення певної соціальної конфігурації, а й створюють її. «Мінлива геометрія» відображає динамізм комунікативного простору і рухливий характер та неоднорідність міжкультурної взаємодії. Топос виявляє відношення не субординації, а співучасті локальних соціокультурних спільнот «у загальних культурних і геополітичних процесах, які мають тотальний характер і структуру мережі інформаційних потоків» [2, 241].

Попри всі пропоновані варіанти незмінним залишається смисловий зміст топосу в просторі думки і тексту як технології, методу, прийому їх розгортання. У якості смислових моделей,

що віддзеркалюють специфіку мисленнєвої діяльності людини, топоси є підґрунтям системного бачення того чи іншого культурного феномена, важливими складовими у побудові смислового та змістовного каркасу культурологічного дослідження. Вони організують простір знання за допомогою когнітивних процедур, віддзеркалюючи формально-логічні зв'язки між різними явищами.

Сьогодні вектор семантики топосу стає людиновимірним. Оточення людини тлумачиться як сукупність чинників середовища її існування. Аристотелев топос як зовнішня межа об'єкта трансформується у місце, як його тлумачить М.Гайдеггер, – «це останній обрис людини, мембрана її існування, яка унаочнює існування через доторк до світу. Топос надає змогу співприсутності, одночасності, просторово-часового схоплення буття речі і людини» [2, 86]. М.Гайдеггер створює специфічну мовну топологію, розглядає світ у просторовій перспективі, де всякому знаку мови і слову має відповідати конкретний топос світу. Будь-яке поводження з мовою має включати в себе процес встановлення і засвоєння адекватних словам змістовних топосів світу. Світ і мова в своїх проявах, таким чином, не просто співіснують, а вкорінені один в одному і є місцем проживання людини. Усередині-світове суще і буття-в-світі переплітаються і є сторонами топосу, представленого просторовим займенником *Da*.

Мережевий характер сучасного суспільства спонукає до осмислення нових конфігурацій соціального простору. Топологічний метод дає можливість теоретикам описувати соціальну реальність за допомогою топосів децентрації, межі, відкритості, диференційованого включення суб'єкта, як мережу відносин, як багатополярний, гетерогенний гнучкий світ, що знаходиться в постійному русі, де мережі «постійно переструктуровуються змінюють власну конфігурацію... спонтанно самоорганізуються» [8, 180].

Таким чином, засадничою позицією в розробці і застосуванні топологічної методології є те, що будь-який топос визначається у відношеннях з іншими топосами. У Платона топос діє не тільки (і не стільки) в просторі формальної логіки, а й там, де неможливо виразитися в чистій модальності мислення. Топос існує в просторі конвенціональної логіки, здійснюючи переклад незрозумілих і невизначених інтуїтивних уявлень у категоріальний простір, виявляючи очевидні або неявні відмінності між речами або їх іменами і відновлюючи їх зв'язки і залежності. Він є і універсальним філософським поняттям, і формою побудови аргументації. Він відповідає універсальним ситуаціям, які обов'язково мають повторюватися. Топоси відображають узагальнені уявлення про світ соціокультурної спільноти і пропонують місце, від якого можна відштовхнутися у розумінні культурної цілісності. Топос є поліфонічним поняттям, що позначає множинний об'єкт, в якому структуруються й узагальнюються значення взаємодіючих, таких, що перетинаються, різних смислових просторів.

Соціальна топологія спирається на три ґрунтовних положення: залежність соціального суб'єкта чи об'єкта від топосу – місце розташування й оточення впливає на їх властивості; топос розпізнається як межа; топос визначає дійсність і можливість соціального феномена – закріплює його дійсне місце і розміщає його в контекст загальної соціокультурної конфігурації, єдиного процесу трансформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Аристотель*. Физика // Философы Греции. Основы основ: логика, физика, этика. – Харьков: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/physic.txt>
2. *Артеменко А.П.* Топологія ідентичності в мережевих структурах соціуму. – Х.: Перша цифрова друкарня, 2013. – 344 с.

3. *Боровкова О.В.* Методологическое оправдание топика посредством «выявления топоса» // Вестник Томского государственного университета. Философия, социология, политология. – 2011. – № 349. – С. 38–44.
4. *Волков А.А.* Теория риторической аргументации. Риторический аргумент. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.portal-slovo.ru/philology/46961.php>
5. *Деррида Ж.* Эссе об имени. – СПб.: Алетейя, 1998. – 190 с.
6. *Москвин В.П.* Аргументативная риторика: теоретический курс для филологов. – Ростов н/Д: Феникс, 2008. – 637 с.
7. *Платон.* Диалоги. Тимей // Платон. Собр. соч.: В 4-х тт. – М.: Мысль, 1994. – Т. 3. – С. 17–92.
8. Соціокультурні та теоретичні засади філософії постмодерну // В. В. Лях, О.М. Йосипенко, Я.В. Любимий, В.С. Пазенок, К.Ю. Райда, Л.А. Ситніченко. – К.: Інститут філософії імені Г.Сковороди НАН України, 2017. – 312 с.
9. *Хазагеров Г.Г.* Топос vs концепт. К изучению топосферы культуры // Известия Южного федерального университета. Филологические науки. – 2008. – № 3. – С. 6–26.
10. *Шматко Н.А.* Плюрализация социального порядка и социальная топология // Социологические исследования. – 2001. – № 9. – С. 14–18.
11. *Яшин Б.Л.* Математика в контексте философских проблем. – М. – Берлин: Директ-Медиа, 2015. – 110 с.
12. *Durham C.W. Jr.* Foreword to: Vieweg, Theodor. Topics and Law: a contribution to basic research in law. – Frankfurt am Mein; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang, 1993. – P. X–XXXV.
13. *Toulmin St.* The uses of argument. – London; Cambridge: Cambridge University Press, 1958. – 415 p.

Колінько М.В. Топос як поняття соціальної топології.

Статтю присвячено аналізу та визначенню топосу як філософського поняття. В античній логіці і риторичі топос був артикульований як метафора для характеристики «місць», де дослідник міг знайти аргументи відповідно до теми. Показано, що формування думки з певної

проблеми відбувається за допомогою топосів, які організують мисленнєвий простір, підтверджуються соціальним досвідом і беруть участь у конструюванні соціального світу. Топос є елементом мисленнєвої схеми, яка організована в логіці просторового сприйняття світу. Топологічна стратегія дослідження соціальних явищ враховує не лише характеристики самих об'єктів аналізу, а й контексти і соціокультурне середовище, в яке вони вписані. У соціальній топології поняття «топос» постає конвенціональним і залежить від зміни умов, які формують і приймають діючі соціальні суб'єкти.

Топос розглядається як межа, рамка об'єкта аналізу. Межі не є самодостатніми, а визначаються через відношення до іншого простору, як перехід з одного простору в інший.

Ключові слова: топос, топологія, місце, соціальний простір, межа.

Kolinko M. Topos as a concept of social topology.

The article is devoted to the analysis and definition of topos as a philosophical concept. In ancient logic and rhetoric, topos was articulated as a metaphor for the characterization of «places», where the researcher could find arguments in accordance with the topic. It is shown that the formation of an opinion on a particular problem occurs with the participation of topos, which organize the mental space, are confirmed by social practice and are included in the construction of the social world. Topos is an element of the mental scheme, which is organized in the logic of spatial perception of the world. The topological strategy for the study of social phenomena takes into account not only the characteristics of the objects of analysis themselves, but also the contexts and the social and cultural environment, in which they inscribed. The concept of «topos» becomes conventional in social topology and depends on changing conditions, that are formed and accepted by existing social actors.

Topos is considered as a boundary, frame of the object of analysis. Boundaries are not self-sufficient, but are defined through relation to another space, as a transition from one space to another.

Key words: topos, topology, place, social space, boundary.